

Rola chóru szkolnego w procesie wychowawczym i jego ranga w środowisku

*„(...) Muzyka jest sprawą społeczną,
dobrem i własnością ogółu.
Jest także sztuką powszechną,
która powinna objąć wszystkie
warstwy społeczne.*

*Wychowawcza rola muzyki
będzie dopiero wtedy,
gdy same społeczeństwo
poprzez społeczną aktywność kulturalną
zajmie się upowszechnieniem (...)”*

Karol Szymanowski

Muzyka zawsze odgrywała ogromną rolę w życiu człowieka i od zarania dziejów ludzkości mówi się o jej dużym wkładzie w procesie wychowania społeczeństwa. Wskazywali na to już filozofowie greccy, a i dzisiaj teza ta zdobywa coraz więcej zwolenników. *Emil Jacques Dalcroze* powiedział, że „wychowanie jest sztuką, a sztuka to najbardziej aktywny wychowawca”.

Współczesna szkoła ma nie tylko uczyć, ale i wychowywać, w najszerszym tego słowa znaczeniu. Jej obowiązkiem jest przysposobienie dzieci i młodzieży do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Z tego też względu nabierają znaczenia formy pracy szkoły, które aktywizują uczniów, stymulują ich rozwój społeczno-moralny, zaspokajają potrzeby kulturowe, rozwijają zainteresowania oraz kształtują wrażliwość uczuciową. Każdy nauczyciel czyni to w wieloraki sposób. Polonista założy teatr, biolog zorganizuje wyprawę przyrodniczą, a muzyk — zespół muzyczny, chór. Chór szkolny odpowiednio zorganizowany i pokierowany, może stać się ważnym komponentem działalności wychowawczej.

Słowo „chór” wywodzi się od greckiego chorus, pierwotnie oznaczającego zbiorowy taniec, a później zespół uczestników starogreckiej tragedii, który tanecznym krokiem wchodził przez scenę do orkiestry i recytował śpiewnym głosem tekst, komentując wydarzenia na scenie.

Elementy procesu wychowawczego, do których należy chór, pełnią znaczącą rolę w realizacji założonych celów wychowaw-

czych szkoły. Jest sprawą oczywistą, że wychowawcze sukcesy chóru będą zależały od stanu jego organizacji, poziomu artystycznego, zakresu i zasięgu oddziaływania oraz stopnia popularności.

„(...) Szkolny zespół choralny stanowi specyficzną formę pracy, w której działalność artystyczna idzie w parze z działalnością — pisze *Eugeniusz Rogalski*. Wielkim walorem śpiewu zespołowego, uprawianego przez chór, jest jedyna w swoim rodzaju możliwość kontaktu dziecka z muzyką w pełni ukształtowaną artystycznie, dostarczającą głębokich przeżyć estetycznych, zaspokajającą wiele ważnych potrzeb psychicznych (...)”.

Praca w zespole choralnym wymaga systematycznej wysiłku i wytrwałości. Dużą rolę odgrywa tutaj osobowość i przygotowanie zawodowe dyrygenta. To, czy potrafi on ukazać piękno pieśni choralnej i realizować ambitny program, zależy od jego form pracy. Możliwość kontaktu uczniów ze sztuką oraz rozwijanie wrażliwości muzycznej to jedno z ważniejszych funkcji artystycznych chóru. Wyrabiają one u chórzystów nie tylko zainteresowanie muzyką, ale i kształtowanie się postaw kulturowych. Chór stwarza zatem, możliwości kształtowania świadomej dyscypliny, poczucia solidarności i współodpowiedzialności. Oprócz tego u członków chóru wyzwała się chęć podniesienia oceny własnej, chęć samokształcenia się. Wszystkie osiągnięcia chóru są indywidualnym sukcesem każdego z uczestników. Zaspokajają się ich ambicje artystyczne. „(...) Badania wykazywały — czytamy w tym samym artykule *Eugeniusza Rogalskiego* — że uczniowie biorący aktywny udział w działalności chóru, uzyskują na ogół lepsze wyniki w nauce niż wszyscy inni. Dotyczy to również stopnia aktywności społecznej, przejawianej poza chórem oraz stosunku do innych zadań wynikających — z planu dydaktyczno-wychowawczego szkoły (...)”.

Każdy zespół artystyczny staje się ośrodkiem inicjatywy kulturalnej i w tym kierunku oddziałuje na swoje środowisko. Zatem samo istnienie zespołu, każdy jego występ przyczynia się w pewnej mierze do upo-

wszechnienia kultury. Autorytet chóru i jego rangą w środowisku zależy od wielu czynników. Właściwie pojęta rola amatorskiego zespołu artystycznego ujawnia się nie tyle w oderwanym zestawieniu własnych aktywów, ile w stopniu aktywizacji kulturalnej swojego środowiska.

Chór szkolny jako jedna z form wychowania muzycznego ma być — zdaniem *Józefa Karola Lasockiego* „(...) kontynuacją pracy umuzykalniającej, a więc ma utrwalać i pogłębiać wiadomości oraz umiejętności nabyte na lekcjach wychowania muzycznego, ma wyrabiać w uczniach pożądane nawyki śpiewu chóralnego i rozwijać zamiłowania w tym kierunku (...)”².

Zadania chóru powinny być zawarte w programie nauczania. W szkole podstawowej ma na celu rozśpiewanie dzieci poprzez pieśni dostosowane do wieku. Gimnazjum powinno być kontynuacją rozpoczętego w szkole podstawowej umuzykalniania, które przechodzi na program liceum ogólnokształcącego. Zadaniem chóru powinno być — poza przekazem wiedzy dydaktycznej — rozbudzenie wrażliwości artystycznej. Chór w systemie wychowania muzycznego jest traktowany jako pewnego rodzaju dodatek do przedmiotu sztuka (jeżeli taki w ogóle istnieje w szkole). Co często bywa przyczyną zupełnego lekceważenia go ze strony dyrekcji szkoły, nauczycieli innych przedmiotów, a co za tym idzie — również uczniów. A przecież ten sam chór często bywa wykorzystywany w życiu szkoły. Leokadia Werpechowska w swoim artykule pisze — „(...) każda szkoła ma okazję zorganizowania około czterdziestu imprez w ciągu roku szkolnego i co najmniej w połowie z nich musi brać czynny udział nauczyciel muzyki (...)”³. Z kolei nauczyciel, jeżeli w szkole istnieje chór, wykorzystuje go przy takich okazjach.

Chór szkolny powinien prowadzić działalność koncertową dla placówki oraz środowiska, a także reprezentować szkołę w przeglądach i konkursach ogólnopolskich takich jak: *Schola Cantorum w Kaliszu*, *A Cappella w Bydgoszczy*, *Turniej Chórów w Legnicy*. Zespół chórалny może również odegrać ważną rolę w zacieśnieniu współpracy szkoły z domem. W celu pozyskania przychylności rodziców można zorganizować koncerty przed wywiadówkami.

Jedną z dodatkich stron chóru są jego wartości wychowawcze tkwiące jak twierdzi Konstanty Sobolski „(...) w jego organizacji i programie pracy. Organizacja przyczynia się do zacieśnienia więzi społecznej między członkami chóru, ściślego z sobą współdzia-

łania, współpracy zmierzającej do zrealizowania wspólnych, ściśle określonych celów (...)”⁴. Ta zespołowa więź i równouprawnienie wszystkich członków chóru zbliżają młodzież do siebie i pomagają w rozwijaniu uczuć koleżeńskich, a nawet serdecznej przyjaźni, która trwa jeszcze po zakończeniu nauki w szkole.

Praca w chorze szkolnym wymaga często wielu wysiłków ze strony uczestników. Czasem jest wyczerpująca i nużąca, gdyż trudne fragmenty utworów trzeba powtarzać wiele razy. Taka praca uczy dzieci i młodzież cierpliwości i wytrwałości w dążeniu do celu. Z kolei częste występy zespołu, uznanie i oklaski słuchaczy rekompensują chórowi poniesione trudy i wyrzeczenia. Występy uczą zachowania się na estradzie. Dotyczy to opanowania tremy, koncentracji, uwagi i wysiłku woli. O roli wychowawcy chóru wypowiada się w *Poradniku Muzycznym* Zygmunt Szczepański „(...) Chór uczy form towarzyskich, kształci i wysuptylnia poczucie językowe, ucząc jednocześnie dobrego i pięknego języka ojczystego (...)”⁵.

Uczestnictwo w chorze przyczynia się także do rozwijania poczucia odpowiedzialności zbiorowej, każdy chórzysta odpowiedzialny jest za pracę całego chóru. Pewne rygory porządkowe, metoda i tak pracy dyrygenta wymagają posłuszeństwa dzieci, młodzieży i porządkowanie własnej woli interesu zespołu. W ten sposób chór nie wypacza chórzystom charakterów, nie rodzi przesadnych i niezdrowych ambicji osobistych oraz nie sprzyja wybijaniu się jednostek i górowaniu nad innymi. Praca w zespole chórалnym wyrabia takie cechy jak: punktualność oraz systematyczność w pracy, a podział obowiązków administracyjnych w chorze sprzyja rozwijaniu zdolności organizacyjnych chórzystów. Chór szkolny należyście prowadzony jest formą pracy pozalekcyjnej, która oprócz tego, że przynosi uczniom wiele pożytku, kształtując pozytywne cechy ich charakteru, oraz wyrabiając wrażliwość na to, co piękne, przyczynia się również do umocnienia pozycji szkoły.

Jadwiga Maria Wandiger

1. E. Rogalski, Rola chóru w procesie wychowawczym szkoły. W: „ISME”, 1983, nr 1, s. 24-27
2. K. Lasocki, Wychowanie muzyczne w szkole. Kraków, 1970, s. 267
3. L. Werpechowska, Udział chórów w uroczystościach szkolnych. W: „Śpiew w Szkole”, 1966, nr 4, s. 139
4. K. Sobolski, Rola wychowawcza chóru. W: „Poradnik Muzyczny”, 1984, nr 4, s. 2, s. 10
5. Z. Szczepański, Rola wychowawcza chóru. W: „Poradnik Muzyczny”, 1985, nr 3, s. 24-27